

Het nut van internationale congressen

Inleiding

Herman Lelieveldt

Roosevelt Academy Middelburg

Eind jaren zeventig maakte de Engelse schrijver David Lodge op uitnodiging van de British Council een lezingentour langs buitenlandse universiteiten. Hij kwam zo in een circuit terecht waarbij hij met een en dezelfde club academici van het ene naar het andere congres vloog. Zijn belevenissen vormden de basis voor zijn tweede campusroman *Small World*. “Ik had het gevoel dat er een gemakkelijke roman te schrijven moest zijn over het contrast tussen de hoge idealen van de wetenschap en de menselijke zwakheden van haar beoefenaars”, aldus Lodge in een recente beschouwing in *The Guardian*.¹ Bijna dertig jaar na verschijning kunnen we niet anders concluderen dat Morris Zapps mantra dat de wereld een *global campus* is, door meer en meer politicologen omarmd wordt. Natuurlijk gaan we allemaal naar de toogdagen van onze nationale politicologenverenigingen, maar om echt mee te tellen moeten we toch ook regelmatig naar de ECPR Joint Sessions en als het even kan ook de jaarlijkse bijeenkomst van de American Political Science Association. Sterker nog, zelfs op de bijeenkomsten van regionale Amerikaanse clubs als de Midwest Political Science Association zien we steeds

vaker buitenlandse politicologen. Wat levert al dat internationale gecongresseer ons eigenlijk op? Is het onontbeerlijk om in het vak te kunnen meetellen of maken we onszelf dat wijs omdat we er *en passant* een leuk internationaal stedentripje aan overhouden?

We vroegen het drie politicologen. De bijdragen van Marcel Wissenburg en van Hans Keman in dit symposium maken duidelijk dat het waarschijnlijk niet verstandig is om zomaar naar ieder internationaal congres te vliegen en dat als je een congres bezoekt het van het allergrootste belang is om vooraf je huiswerk te doen om er zoveel mogelijk uit te halen. De meest kritische en tot reflectie stemmende bijdrage komt van Patrick Stouthuyzen, die de toegenomen congresdruk koppelt aan de druk om sneller en vaker te publiceren. Wetenschappers houden op die manier een tredmolen aan de gang waarin prestatie-indicatoren een doel op zich aan het worden zijn en kennisvermeerdering meer en meer uit het zicht raakt. Al met al bieden de drie bijdragen nuttige stof tot nadenken, zowel voor beginnende politicologen die zich afvragen naar welke conferenties je nu wel en niet het beste kan afreizen als voor de doorgewinterde collega's die met de inzichten hieronder hun eigen congresbezoek tegen het licht kunnen houden en wellicht herijken.

Er gaat niets boven een goed internationaal congres

Marcel Wissenburg

Radboud Universiteit Nijmegen

Er was een tijd, toen de post nog per koets reisde, dat kennis via handgeschreven brieven tussen intimi uitgroeide tot een boek met een oplage van soms wel drie-, vierhonderd exemplaren. Serieus wetenschappelijk werk haalt nog steeds zo'n oplage, of het nu om boeken of tijdschriften gaat (mundus alter et idem), maar voor de postkoets is, althans ten dele, het congres in de plaats gekomen – en niets kan het congres vooralsnog vervangen. Seminars met directe collega's en e-mails aan indirecte collega's, zalen vol meelevende studenten, en niet te vergeten de zo geroemde verblinde referenten: ze leveren nog geen tiende van de hulp, het inzicht, de creativiteit en de diepte die een goed internationaal congres aan een artikel of boek kan geven.

Een succesvol congres vraagt echter wel 'n beetje voorbereiding en aandacht: de mogelijke oogst van congresdeelname is direct afhankelijk van het type congres. Het meest intensief is een congres van het type ECPR Joint Sessions – vijf volle dagen met hooguit twintig bevroren experts papers tot op het bot fileren kan een onvergetelijke ervaring zijn. Je keert terug naar huis in een roes van creativiteit en liefde voor het vak, en je weet weer helemaal waarom dit de beste baan ter wereld is. Die roes kan wel een week duren en heel creatief zijn (of een uur en heel dodelijk als je administratieve verantwoordelijkheden hebt...).

Het andere uiterste wordt gevormd door supermarktcongressen als de IPSA,

APSA en ECPR General Conference met panels waar drie tot vijf sprekers een minuut of tien krijgen om een paper te presenteren, gevolgd door drie minuten repliek van iemand die je paper vaak niet eens heeft gelezen, terwijl iedereen midden onder de presentaties in- en uitloopt. Dan mag je je nog in de handen knijpen wanneer je zelf mag spreken – niet zelden wordt je coreferent geacht je paper te presenteren, waarna jij al je spreektijd kwijt bent aan het ophelderden van vermijdbare misverstanden. De kater van zo'n congres kan jaren duren.

Een koe legt geen eieren: uit elk type congres kun je verschillende, onvervangbare dingen halen, mits je rekening houdt met het *format*. Intensieve, meerdaagse *workshops*, bijvoorbeeld, zijn bij uitstek geschikt om fundamenteel commentaar op teksten te krijgen. Het gevaar bestaat dat je je daar zelfs al te goed op gaat voorbereiden door je paper al gelijk als een politiek correct artikel te schrijven: de *smallest publishable unit*, onderzoek op de vierkante millimeter, in totaal rituele opbouw, met voorspelbaar positief resultaat. Maar hoe sneller je dat leert, hoe sneller je daar ook weer bovenuit kunt groeien.

Joint Sessionsachtige congressen zijn ook uitstekend geschikt om contacten te leggen waar de term netwerk niet bij past – sommige van mijn beste persoonlijke vrienden ken ik van of via mijn allereerste internationale congres, nu al bijna een generatie geleden. Maar natuurlijk zijn zulke vriendschappen ook 'gewoon' nuttig: ze maken *visiting fellowships* mogelijk, tips over *jobs*, samenwerking in onderzoek en aanvragen, en gezamenlijke publicaties.

Voor deze functies bestaan geen alternatieven. De directe collega's doen hun best bij presentaties, maar ieder heeft zijn eigen jachtterrein en literatuur. Redacteurs en *referees* van tijdschriften zullen de moeite niet nemen onvoldragen teksten serieus te nemen. Presentaties tijdens een verblijf aan een buitenlandse universiteit zullen zeldzaam zijn – wie immers kent je voldoende om je uit te nodigen? Contacten via e-mail – wederom: wie, die je niet kent, zal op je mails reageren? Online publiceren als *working paper*: ook hierop hoeft niemand te reageren. Wie daar wel de tijd voor heeft en neemt is waarschijnlijk ofwel gek of geobsedeerd – *same difference*.

Hoe meer een congres een IPISA-achtige vorm heeft, hoe meer je er je blik mee kunt verbreden en hoe belangrijker het wordt in de organisatie binnen te dringen door zelf panels te organiseren. Het is misschien vervelend slechts een flitspresentatie te mogen geven voor een langsflietsend publiek – maar als je zelf mag gaan 'shoppen' zie je meer verrassend onderzoek, heet van de naald en vaak nog niet eens afgerond, dan je voor mogelijk houdt – ook op terreinen waar je normaal (of met een zoekopdracht in een zoekmachine) nooit op zou stuiten. Zo is – min of meer – antibiotica ontdekt, en ook voor deze bron van inspiratie bestaat geen alternatief. Immers, hoe snel tijdschriften tegenwoordig ook mogen zijn, wat daar gepubliceerd wordt is vaak al twee jaar oud, en (zie boven) heeft alle nadelen van het wetenschappelijk artikel.

Het zelf organiseren van panels zorgt ervoor dat je ook een beetje greep krijgt op je eigen lot – je panel kan dienen als

ontmoetingsplek voor gelijkgestemden, als voorwerk voor Research Sessions, voor jarenlange wereldwijde projecten, *special editions* van tijdschriften, zelfs (in deze barbaarse tijden een vies woord:) boeken.

Tja... en dan al die andere voordelen die ik alleen maar kan opsommen, niet uitwerken: de leereffecten van het in hoog tempo moeten doorwerken van tientallen papers, als ware je een redacteur; de mogelijkheid vreemde plaatsen te verkennen zonder gelijk een half jaar in ballingschap te hoeven; de bijdrage die je belangeloos aan het werk van anderen mag leveren, uiteraard in ruil voor het dankwoord; het schouderklopje dat je krijgt van de superstar, wereldberoemd onder alle tweehonderd specialisten op zijn of haar terrein, enzovoort. Helaas voor de dromers: van de in populaire media en door dropouts als David Lodge gesuggereerde ontucht in de wandelgangen van het congres heb ik niet veel gezien – misschien is dat toch meer iets van een andere, minder professionele generatie.

Naar congressen gaan kan ook grote ellende zijn, dat is waar: het regelen van de reis, de reis zelf, de ranzige hotelkamers, de matige restaurants (mijn hart gaat uit naar alle vegetariërs en veganisten), de kosten die je moet voorschieten, juist met een kleine beurs, de eenzaamheid in de jaren voor je een eigen netwerk hebt opgebouwd, en natuurlijk het risico dat je in een totaal oninteressante, lelijke stad terecht komt. Maar dat heeft allemaal niets met de waarde 'an und für sich' van een congres te maken. Als een congres zelf tegenvalt, dan kan dat aan *bad chemistry* liggen maar meestal gewoon aan slechte voorbereiding, dus aan jezelf.

Druk, druk, druk. Pleidooi voor een langzamer soort wetenschap

Patrick Stouthuysen

Vrije Universiteit Brussel

Laat dit duidelijk zijn: ik heb op zich niets tegen internationale congressen of tegen reizende collega's. Net zo min als ik iets heb tegen *peer-reviewed* tijdschriften of tegen mensen die verkiezen in het Engels te publiceren. Meer zelfs: ik doe er bij momenten aan mee. Waar ik een probleem mee heb, is met het in groeiende mate onkritisch omspringen met al die fenomenen. En wat ik nog erger vind: dat we elkaar aanpraten dat je eraan moet meedoen, niet zozeer omdat je ze leuk, goed of belangrijk vindt, maar omdat het nu eenmaal zo moet. *Omdat het niet anders kan*. Dat is, vrees ik, een teken dat we bezig zijn de verhoudingen uit het oog te verliezen. Dat dingen een doel op zich dreigen te worden. En dat is een gevoel dat me weleens overvalt als ik naar het huidige wetenschapsbedrijf kijk.

Toen ik in de jaren 1980 aan de universiteit begon, kenden we het internationale congresoerisme alleen uit de satirische *campusnovels* van bijvoorbeeld David Lodge (1975, 1984). Het was toch vooral een Angelsaksisch gebeuren. In die *campusnovels* kwam je bij de congresgangers weleens een dronken Fin tegen of een onverstaanbare Fransman, maar dan had je het ongeveer gehad. Dat was vermoedelijk een realistische afspiegeling van de werkelijkheid. Er werd niet zoveel gereisd. Er waren minder fondsen, het vliegen was een stuk duurder en, het allerbelangrijkste, we hadden die gewoonte eenvoudig-

weg niet. Is de wetenschappelijke wereld ook beter geworden van de daaropvolgende academische internationalisering? Zonder de minste twijfel.

Internationaal congresbezoek levert contacten op en ideeën en netwerken. Als het goed zit tenminste. Want even zo vaak kom je terecht op slecht georganiseerde evenementen waar iedereen tien minuten heeft om voor een ongeïnteresseerd publiek – de meesten zitten zelf nog gauw hun powerpointje te maken – wat onderzoeksresultaten af te haspelen. En verlies je lange uren in ongezellige hotelkamers of wachtend in luchthavens. Om maar te zwijgen over die congressen waarvan je op voorhand weet dat ze niets voorstellen, maar die in een fijne stad of exotisch land doorgaan, zodat iedereen er toch weer wil bij zijn, omdat je er dan alleszins nog een gezellig uitje aan overhoudt. Leuk voor de betrokkenen, maar of dat de beste besteding van gemeenschapsgeld is, is een andere vraag.

De techniekfilosoof Ivan Illich had het er destijds over dat technologieën altijd in aanvang hulpmiddelen zijn, maar dan de neiging hebben doel op zich te worden, om na verloop van tijd te eindigen als deel van het probleem in plaats van deel van de oplossing (Illich, 1973). Met internationale congressen – en *peer-reviewed* artikelen – is het, vrees ik, niet anders.

Ook onder academici is het tegenwoordig de regel geworden om je erop voor te staan dat je het *druk, druk, druk* hebt. Vermoedelijk overdrijven we wel wat, omdat het onze status alleszins geen kwaad doet: zo lijken we net belangrijke mensen. Maar tot op grote hoogte is het gewoon waar: we hebben nergens nog tijd voor. Dat is een voor academici uitermate pijnlijke vaststel-

ling. We hebben geen tijd meer om na te denken of om een boek te lezen. Om met de studenten, de promovendi of de collega's te praten. Om de vakgroep mee in goede banen te leiden. Om de universiteit mee te besturen. Allemaal geen tijd voor. Druk, druk, druk. Behalve congressen, dat lukt nog net. Volgende week even naar Stockholm. Daarna een dag of drie Seattle en dan naar Berlijn. Druk, druk, druk.

Wat we vandaag meemaken, is de hegemonie van één wetenschapsmodel; een model waarin het draait het om de meetbare indicatoren. We zijn met veel en de posities en de middelen zijn schaars. Niemand heeft tijd of zin om, wanneer posities of middelen te begeven zijn, naar de kern van de zaak te gaan en de vraag te stellen hoe goed een kandidaat of zijn of haar werk eigenlijk is. Als je voor elke vacature kunt kiezen uit minstens een twintigtal gegadigden met een goed gevuld CV, dan ga je gemakshalve tellen: hoeveel publicaties, hoeveel binnengebrachte fondsen en projecten, hoeveel doctoraten, hoeveel internationale contacten en gastcolleges. En in die context worden congressen een steeds belangrijker gegeven in de wetenschappelijke loopbaan: zo maak je een netwerk van gelijkgezinden, die samen publiceren, die elkaars projecten ondersteunen en die elkaar wederzijds uitnodigen. En dus trek je de hele tijd de hort op om nog meer academische bonuspunten te vergaren. Het gevolg: nog meer drukte en nog minder tijd om je eigenlijke werk goed te doen.

Ik loop inmiddels lang genoeg rond in het vakgebied om te weten dat vrijwel niemand van slechte wil is. Iedereen weet dat het hierboven beschreven wetenschapsmodel ver van ideaal is, iedereen moppert

wat en zucht en klaagt, maar doet vooral nijver verder. Wat doe je er ook aan? Je kunt je nu eenmaal niet onttrekken aan de wijze waarop het spel wordt gespeeld. Je kunt alleen maar meedoen en dusdoende het model bestendigen. Je moet wel: voor jezelf, voor je medewerkers, voor de vorsers en doctoraatstudenten waarvoor je verantwoordelijk bent. Eigenlijk is dat best triest, die gang van zaken. We doen precies wat we zo vaak tegenkomen in de organisaties die we bestuderen: wat eens middelen waren, worden doelen op zich. En iedereen zou het weliswaar liever anders zien, maar iedereen moet meedoen. In een competitieve omgeving kun je nu eenmaal niet anders. Helaas, pindakaas.

Uiteraard heb ik makkelijk praten. Ik zit niet in een *tenure track position*. Ik moet niet knokken voor een postdoc-aanstelling. Voor jonge mensen is het dominante wetenschapsmodel verschrikkelijk. Daarom vind ik dat wie gevestigd is en zich ongemakkelijk voelt bij dat model de plicht heeft om, waar dat mogelijk is, tegen de stroom in te roeien. Als je in vacaturecommissies zit, moet je weigeren selecties te maken louter op basis van het turven van A1-publicaties. Je moet er binnen vakgroep of universiteit over waken dat niet tegen mensen wordt gebruikt dat ze boeken schrijven of weleens iets in een andere taal dan het Engels publiceren. Je ziet erop toe dat ze collega's niet afrekenen op het feit dat ze soms hun tijd nemen om na te denken.

Als je in een gevestigde positie zit, kun je het je veroorloven om de waan van de dag enigszins te relativiseren. En daarom vertel ik mensen weleens dat ik niet zo hoog oploop met internationale congres-

sen. Soms kunnen die inderdaad best nuttig zijn en een enkele keer zelfs interessant. Vaak ook niet. Dikwijls blijf je beter thuis en lees je rustig een boek. Ik geloof dan ook fundamenteel in een langzamer soort wetenschap.²

Het verbaast me dat in een milieu waar nagenoeg iedereen begaan is met wat er allemaal mis is in de wereld, zo kritiekloos in een wetenschapsmodel wordt gestapt dat net die dingen reproduceert waar we, als het over de wereld buiten de universiteit gaat, in principe tegen zijn. We vinden dat burgers zich op één of andere manier maatschappelijk moeten organiseren, dat burgers betrokken moeten zijn bij de politiek. Maar zelf proberen we te ontsnappen wanneer de bestuursfuncties binnen vakgroep of faculteit worden verdeeld. We vinden dat economische groei een fetisj is geworden, maar we putten ons uit om toch steeds maar weer nieuwe projecten en fondsen binnen te halen. We maken ons zorgen over de ecologische voetafdruk van bedrijven en consumenten, maar we vliegen naar het andere eind van de wereld om te congresseren over *The Politics of Sustainability*. We vinden *onthaasten* en *consuminderen* in theorie een goede zaak, maar zelf lopen we de hele tijd druk, druk, druk te wezen. Om al dat soort redenen mogen we binnen het vakgebied weleens wat kritischer aankijken tegen het internationale congresbeuren.

Bibliografie

Alleva, L. (2006). Taking Time to Savour the Rewards of Slow Science. *Nature*, 443, 271.

Garfield (1990). Fast Science vs. Slow Science, Or Slow and Steady Wins the Race, *The Scientist*, 4 (18), 14.

Illich, I. (1973). *Tools for Conviviality*. London: Marion Boyers.

Lodge, D. (1975). *Changing Places*. London: Secker & Warburg.

Lodge, D. (1984). *Small World*. London: Secker & Warburg.

Over het nut en bijkomende zaken van internationale bijeenkomsten oftewel The Guide to Political Science Galaxia

Hans Keman

Vrije Universiteit Amsterdam

Zoals bekend heeft alles zijn voor- en nadelen en de bijdragen van Wissenburg en Stouthuysen laten dat mooi zien. Hun bijdragen maar vooral mijn lange ervaring overziend, meen ik echter toch dat de voordelen de nadelen van internationale bijeenkomsten overtreffen. Terugkijkend meen ik dat het uitermate stimulerend is geweest voor mijn academische loopbaan en met name het publiceren van onderzoek. Daarnaast is een groot bijkomend voordeel geweest dat ik nu over een breed netwerk aan contacten beschik, waaronder een aantal vrienden (voor het leven). Ten slotte: het is prettig om meer van de wereld te zien!

Wel is het zo dat niet elk congres of conferentie evenveel waarde toevoegt. Volgens mij hangt dat af van in welke fase van je wetenschappelijk loopbaan je verkeert, in welke richting je wenst te specia-

liseren, en wat je ambities zijn. Het maakt verschil of je als 'novice' naar bijvoorbeeld de APSA of IPSA gaat of dat je deelneemt aan een van de activiteiten van de ECPR (men zij gewaarschuwd: ik ben een groot aanhanger van de ECPR, dus enige tunnelvisie zal blijken!). Verder: wat is het doel van de deelname? Netwerken, zoals dat heet, of een eerste presentatie van een paper, of eenvoudigweg oriëntatie op wat de stand van zaken is binnen een deelterein van de politicologie?

Conferenties bestaan er in vele maten en soorten. De schaal is hierbij van belang. Neem bijvoorbeeld de IPSA of APSA: daar lopen een paar duizend vakgenoten rond – oud en jong, beroemd of onbekend – van wie je de meeste niet kent. Er zijn vele panels, *round tables*, en poster sessies waar je naartoe kunt. De eerste ervaring (bij mij) was er een van verbijstering en verlorenheid. Alleen al het vuistdikke programma doorworstelen en de zaaltjes op tijd vinden vond ik een opgave. Dan de sessies zelf: iemand probeert zijn of haar verhaal te vertellen (met sheets of powerpoint) binnen 10 minuten en dan volgt er een discussie die vaak geen discussie is (de referent is meestal drukker bezig met zichzelf te profileren dan met adequate kritiek te leveren). Het ergste is eigenlijk – vind ik nog steeds – dat iedereen de zaal in- en uitloopt. Afhankelijk van de locatie (als wereldreiziger wil je wel naar een interessante plek toe, nietwaar?) is zowel het leereffect als de kans op netwerken gering. De APSA is voor jongeren meer een banenmarkt en voor ouderen niet veel meer dan een reünie. De IPSA is grotendeels identiek aan de APSA-vorm,

maar nog minder aantrekkelijk. Afgezien van de antropologische ervaring om politicologen te ontmoeten die van buiten Europa en de VS komen, is de kwaliteit van presentaties en papers vaak abominabel en zijn sommigen überhaupt niet te verstaan. Alleen als je zelf een panel of sectie organiseert is er een kans dat deelname aan dit soort conferenties nut oplevert; voor mij hoeft het niet.

De grote internationale conferenties zijn dus geen aanrader. Ga je toch, zie het dan als een uitje en een mogelijkheid om befaamde vakgenoten aan het werk te zien: het is heel leerzaam om te zien hoe zo iemand zijn werk presenteert en discussies pareert. Je eigen werk krijgt echter geen enkele hogere status door deelname aan een conferentie. Maar mocht je de bijeenkomst willen gebruiken voor het vergaren van commentaar, doe dan je huiswerk: benader mensen vooraf voor het maken van afspraken en ontmoet ze in de marge van bijeenkomsten.

De door de ECPR georganiseerde Joint Sessions en (en ook de Research Sessions, die nieuw leven ingeblazen zijn) verenigen wat mij betreft het beste van twee werelden. Het leereffect is groot, de netwerkmogelijkheden zijn groot en de publicatiekansen worden gestimuleerd. Terwijl er enerzijds workshops zijn met verschillende thema's en met rond de 20 deelnemers, zijn er anderzijds gemeenschappelijke activiteiten in de vorm van lezingen, *round tables*, en, niet te vergeten recepties. Voor mij is dit de ideale leerschool geweest, het heeft mij veel samenwerkingsmogelijkheden opgeleverd, en, niet te vergeten, goede internationale vrienden en vriendinnen bezorgd. Voor

een vergelijkend politicoloog geen slechte zaak.

Last but not least, het was de perfecte toegang tot internationaal publiceren! Veel politicologen zijn in de loop der jaren via de ECPR-conferenties aangemoedigd (ook toen ik *editor* was) hun papers om te werken tot artikelen voor de *European Journal for Political Research*. Een andere belangrijke ‘spin-off’ zijn de gereedige bundels die op basis van ECPR workshops hun weg vonden in de Routledge/ECPR Serie ‘European Political Science’. Deze gegenereerde ‘spin-off’ vind je niet of nauwelijks terug bij andere organisaties (zoals de IPSA en APSA, maar ook weinig binnen nationale organisaties, wellicht met uitzondering van de Duitse DVPW).

Het enige minpuntje is wellicht dat de Joint Sessions door hun succes worden bedreigd: waren er in de jaren 70 ca. 500 deelnemers, nu zijn dat er veel meer, waardoor de genoemde voordelen minder groot lijken te zijn. De tweejaarlijkse *General Conferences* die sinds 2000 ontwikkeld zijn, zijn mede om deze reden ontstaan. Hoewel het soelaas biedt voor de jongere politicologen, kleeft aan deze vorm – zij het minder – hetzelfde nadeel als bij de IPSA- en APSA-conferenties, die ik hierboven besprak.

Laat me ten slotte nog iets zeggen over twee andere evenementen: *summer schools* en symposia. *Summer schools* zijn ideaal om bepaalde technieken snel onder de knie te krijgen en ook zij leggen de basis voor nuttige contacten waar je de rest van je loopbaan plezier van kan hebben. Ikzelf deed mee aan de eerste ECPR zomerschool in 1974 en leerde daar men-

sen kennen met wie ik nog steeds contact heb. Overigens begint het aantal *summer schools* vandaag de dag zodanig de pan uit te rijzen dat het ook hier zaak is om vooraf goed te kijken of de tijd en het geld wel besteed zijn. Daarnaast zijn er congressen en symposia, waarmee ik dan evenementen bedoel waar je alleen naartoe gaat om te luisteren naar verhalen van anderen en niet zelf iets presenteert. Mijn ervaring is dat deze bijeenkomsten vooral nuttig zijn als ze kleinschalig zijn. De grotere zetten vooral de organisatoren in het licht en bieden weliswaar kansen voor netwerken en ‘gezien worden’, maar brengen je eigen onderzoek nauwelijks verder.

Mijn conclusie zal niemand verbazen: het deelnemen aan internationale bijeenkomsten in het kader van onderzoek (of alleen maar om je ‘vakkennis’ bij te houden) zijn een prima instrument om te leren, te netwerken en kans op publicaties te vergroten. Vaak, maar niet altijd, worden ze op interessante locaties gehouden, wat het toeristisch genoegens vergroot, en zijn er – niet onbelangrijk – de recepties, die vooral plezier zijn nadat de autoriteiten hun woordje gedaan hebben.

Als ik naar mijn eigen loopbaan kijk, dan staan de Joint Sessions van de ECPR voor mij op eenzame hoogte. Een goede tweede zijn thematische seminars/symposia en *summer schools* (zowel als student of als docent). De hele grote evenementen kunnen aardig zijn en brengen je nog eens ergens, maar verwacht daar nooit te veel van. Geniet ervan, maar met mate!

Noten

1. David Lodge, "Small World, by David Lodge", *The Guardian* 20 januari 2012, <http://www.guardian.co.uk/books/2012/jan/20/david-lodge-small-world-book-club>.

2. Over *slow science*: Garfield, 1990, Alleva, 2006 en <http://slow-science.org/>.